—09
«ENTREACTES»
Hivern
2019
Edició digital

GIRONA CULTURA

«ENTREACTES»

JOAN MATEU

per Alexandre Roa Casellas

TEXTOS:
ALEXANDRE ROA CASELLAS
FOTOS:
CARLES PALACIO

JOAN MATEU

Joan Mateu (Salt, 1976) és un pintor que, ja des de petit, va veure's immers en la pràctica de l'art gràcies a un entorn familiar que es dedicava a l'aquarel·la. Es va formar a La Llotja, la més antiga escola de belles arts de Catalunya, i a través de la seva aplicació de la tècnica i de la seva personalitat s'ha forjat una trajectòria sòlida en el realisme i l'hiperrealisme pictòrics.
Centrat gairebé sempre en la figura humana, ha exposat aquest estiu passat a la Casa Pastors "L'oblit de la forma", on l'abandona per complet; es tracta d'un sorprenent gir en el seu recorregut estilístic, un canvi molt tangible que desperta preguntes. Formular-les-hi i escoltar les respostes breus i contundents, que reflecteixen una certa autoreflexió en temps real, ha estat l'objectiu d'aquesta entrevista.

La teva trajectòria compta amb alguns reptes artístics, com per exemple el diàleg amb la fotografia de Català-Roca, el fet de pintar la capella de Praia de Guarativa, al Brasil, o alguns premis. Consideres que "L'oblit de la forma" és un nou repte creatiu?
Més aviat era una necessitat. Jo crec que en l'aspecte creatiu, sobretot, el que necessites són reptes constantment. I portava molts anys fent un estil que, al final, era més una fórmula perquè així que tècnicament agafes uns hàbits i t'hi vas trobant còmode, el més fàcil és relaxar-te i seguir amb allò. Va arribar un punt que veia que el que estava fent ja no tenia més recorregut; és a dir que, artísticament, ja no aportava res.

Trobaves que estaves en perill d'estancar-te...
És clar, i això a nivell comercial té poc a veure amb la necessitat creativa. És fàcil deixar-te arrossegar per una fórmula que funciona, però ets tu el que està dia a dia a l'estudi i el que necessita estímuls. I el repte, no és que sigui una revolució pictòrica, és més aviat una revolució personal. Les roques i el mar, que és bàsicament en allò que està centrat "L'oblit de la forma", eren més que res perquè aquests elements permeten aquesta llibertat gestual i que la pintura sigui més protagonista. De l'altra manera, a l'hiperrealisme, estàs més lligat a una imatge fixa i segueixes el guió.

Fas un canvi estilístic, però et marca un nou camí que seguiràs o és una sèrie que quedarà tancada per fer una altra cosa just després?
Aquesta exposició és tan sols un punt de partida, no és una exposició tancada; aquest trencament amb l'anterior t'obre moltes més portes, és

una manera de fer menys rígida. Per tant, aquesta exposició només és part d'un procés. A més a més, cada quadre d'aquesta exposició ja m'obria una petita finestra cap al pròxim quadre. I té relació també amb el component artístic de l'emoció; és a dir, quan saps com acabarà el quadre aquest factor emocional ja no és tan important. En canvi, d'aquesta manera, intueixes cap a on vas però no tens una certesa i així, quadre a quadre, els canvis són exponencials.

Parlem de la teva formació. Vens de família de pintors, però també has estudiat a La Llotja. Què creus que ha influït més en la teva formació com a artista?
No crec que hi hagi cap cosa més important que l'altra. És clar, el fet d'haver viscut pintura des de petit, evidentment, és una cosa que ja et desperta aquest interès. I després, per desenvolupar el teu llenguatge necessites un aprenentatge, conèixer tècniques... Aquí ja entra la teva personalitat.

En el teu recorregut estilístic, es podria dir que utilitzes la figura humana per incloure la mirada humana en el paisatge?
Si, la figura té aquest component més poètic i jo, sobretot, vaig començar a pintar molt influenciat per Edward Hopper i Antonio López, en l'obra dels quals els personatges narraven una història. I, precisament, el problema que té l'ésser humà, l'anatomia, és que sempre et condiciona molt l'obra; és a dir, sempre és el centre. I per molt residual que sigui, els ulls se te'n van directes a la figura. La intenció d'aquesta exposició era precisament això, que el que predominés fos la pintura en si, que la força de la pintura fos la que manés al quadre.

Parlant d'aquesta qüestió narrativa, la figura humana solia aparèixer com una figura solitària. Consideres que aquesta tenia una funció expressiva més enllà del relat?
Bàsicament era una fórmula per explicar una història i el personatge em servia per posar en context la situació. I per això ara l'interès és arribar a les emocions sense el personatge. Arribar-hi a través del personatge és un camí fàcil, diguem-ne, i precisament un objectiu que tenia aquesta exposició era donar-li contingut emocional i una narració sense aquest comodí. És a dir, focalitzar més en la pintura, i crear un espai que evoqués.

L'ús naturalista de la llum, ja que has parlat de Hopper, Antonio López i Vermeer com un altre dels teus referents..., el consideres una forma de relacionar-te amb la realitat, també? Una manera de percebre-la?
Sí. Al final, quant més ho despulles d'elements el que et queda és la llum, i això és el que li dona dramatisme. Aquests ambients et porten a uns espais gairebé onírics i aquí és on caben les interpretacions; sense cap artifici ni res.

Per tant, els referents artístics els trobes un cop has experimentat o ells et porten a treballar d'una determinada forma?
És clar, és que això de les influències és una cosa que de vegades sí que és premeditada, que veus alguna cosa que connecta amb el que estàs fent en aquell moment, i a vegades la mateixa pintura, quadre a quadre, et va evolucionant, i acabes arribant a d'altres artistes, d'altres referències, que després comprens; després d'haver passat tot el procés fins a arribar a aquell punt. Vas connectant amb gent diferent que ni coneixies i la vas descobrint. I això t'ajuda a entendre també treballs d'altres artistes. Hi arribes a connectar a base de treballar.

Potser per això un artista pot ser millor espectador, també. Sap apreciar més el que veu...
Exacte, construint quadres a través dels matisos vas aprenent a mirar altres pintors. Últimament m'agrada cada vegada més l'abstracció, perquè el més important és el detall, la textura... Que, al final, és la pintura en si, despullada d'artificis. Jo mantinc aquesta certa figuració, però a la que t'hi apropes ja hi ha aquesta complexitat pictòrica. El procés de l'obra comença amb l'abstracció; començo amb molta taca, aiguades, i és a mesura que es va construint que vaig cap a una certa realitat. Des de l'abstracció fins a la realitat, i abans treballava de la realitat a la realitat.

Tenia més a veure amb construir el màxim realisme possible.
No mirava tant el valor pictòric sinó que la finalitat era arribar a aquella realitat, com fos. I això implica una lluita constant contra la pintura, per amagar-ne l'expressivitat, la pinzellada, en benefici de la realitat. Això fa que la pintura com a matèria, o com a matís, no aporti res. La finalitat és la imatge. Que això tampoc és un menyspreu, evidentment requereix d'uns coneixements i d'una tècnica acurada aconseguir-ho, però jo crec que la pintura és una altra cosa, els matisos, el gest... Que s'hi vegi la teva mà, en el traç. A l'hiperrealisme el que fa la diferència és el tema que treballes, però les personalitats queden reduïdes. L'important és quins temes toques, com tractes la llum, etcètera.

Per tant, penses que aquest procés és també una evolució cap a una obra més introspectiva?
Sí, com et deia, la meva voluntat inicial era el fet aquest d'alliberar-me i de provar coses noves, i a veure què passava. Però a mesura que anava avançant m'hi sentia igual de còmode. És el que et deia d'aquesta càrrega emocional, que no és només tacar per tacar, sinó que m'aportava molt més que l'anterior, saps? Moltes vegades comences a experimentar sense saber on vas, però en aquest cas el lligam era molt més potent, podia jugar amb l'accident, i l'estímul que portes interiorment és molt més gran.

És molt més dinàmic, et relaciones més directament amb el que fas.
Exacte, hi ha més implicació amb el que estàs fent. De l'altra manera, vulguis o no, ja sabies més o menys com acabaria el quadre. Per tant, tot el procés era bastant artesanal; i aquí, amb aquesta implicació, estàs molt pel que estàs fent i ets molt més conscient de cada passa que fas.

També hi notes un canvi en la tècnica, en la forma de treballar? Quins canvis hi perceps, amb aquesta nova llibertat formal i creativa?
És clar, el procés és totalment diferent. En jugar amb l'atzar i amb la taca, perquè treballo amb moltes capes, el treball previ és molt d'observació. Més que un treball d'imatge fixa, consisteix més en conèixer o intentar entendre allò que estàs pintant. En el cas del mar i les roques, per exemple, si ho mires amb certa perspectiva tot és molt formal i molt clar, però quan t'hi apropes, l'univers, per la riquesa que té, és immens. I és intentar traduir, interpretar de la manera més natural, gestual i orgànica possible tots els matisos. És construir des de l'abstracció fins a una certa realitat.

Molt en relació amb això que dius, de fet es podria dir que hi ha una qüestió d'anar a l'essencial.
Exacte, és una mica això, quedar-te amb els matisos microscòpics i fer que això sigui el pes del quadre, construir-lo a partir del més mínim

A l'obra recent també treballes amb teixits. És molt diferent de les roques i el mar però persegueix alguna cosa semblant, aquest despullament?
Em vaig adonar que la tela, tot i ser una cosa inerta, tenia molta expressivitat. Et permet fer coses amb cos, amb volum, i coses més aquoses, més líquides... I aquesta capacitat de mimesi que li vaig trobar a la tela era una mica com reemplaçar el personatge, que també desprenia aquest caràcter i aquesta expressivitat.

Et permet trobar el punt mig entre la roca i el mar, entre el sòlid i el líquid...
Sí, la tela és com el mèdium entre el líquid i el sòlid, fa d'enllaç. Té aquest component d'expressivitat.

Sobre la qüestió de la inspiració, tens un mètode de treball per provocar-la? Un horari determinat, una música que t'ajudi a treballar millor creativament?
De fet, ja deia en Picasso que la inspiració t'ha d'enganxar treballant. I és això, és a dir, jo faig horari d'oficina; jo m'aixeco a les vuit i a les nou ja començo a treballar, i el fet de treballar ja et va portant a aquesta situació, sense necessitar res premeditat. És tan sols una cosa més disciplinària i, com tothom i qualsevol feina, hi ha dies que surten més bé les coses o hi surten menys, no té cap més secret. És qüestió d'insistir, treballar... Hi ha dies que no passa res i hi ha dies que empalmes amb el dia

següent perquè has trobat un fil i has de seguir-lo. Tot i els dies que no et surt res segueixes insistint, perquè qualsevol matís, qualsevol detall t'enriqueix per al dia següent.

De quina manera decideixes el format que tindrà una peça?
No té tant a veure amb la forma sinó amb el detall. És a dir, quan vaig a pintar una cosa, més que pintar aquella realitat, jo em fixo molt en els matisos, en la complexitat dels elements. Com és aquella roca, com està feta... I en funció de la tècnica que requereix per estructurar el quadre, evidentment el format ve en funció de la riquesa de detalls que tingui el tema escollit.

És important per a tu l'organització de l'espai on treballes?
Necessito tenir-ho organitzat i el més net possible. Ja prou caòtic que és tot el procés, quan ho tinc tot molt desordenat em cau a sobre i se'm barreja tot. És clar, necessito que el contorn respecti el que estic fent, que no s'introdueixi en el quadre. I cada vegada que acabo un quadre, que acaba tot en caos, per començar un quadre nou ho torno a endreçar tot, netejar tot i tornar a començar.

Has treballat mai *in situ*, a l'aire lliure?
Sí, però és més per reproduir aquests detalls tan propers i tenir-los frescos a la memòria. Necessites molts estris per arribar a fer un quadre així, i evidentment tots els passos que requereixen i el temps necessari, el canvi de llum i el material, ho faria molt complicat. Jo crec que també és bo aprofitar-nos de les tecnologies. Crec que és absurd renunciar-hi. Qualsevol cosa que t'ajudi en el teu objectiu s'ha d'aprofitar.

Quin tipus de treball preparatori fas quan inicies una obra?
Aquí hi entra la part emocional. Tu tens la idea o l'esquema del que vols fer, i el divertit i interessant és veure com va creixent el quadre i cap a on et porta. Deixar-te portar per la mateixa pintura, pels accidents i tot el que ella aporta.

Necessites partir d'una realitat observada? Treballes a partir d'imatges o de records?
A partir de matisos. M'ajudo d'imatges i de llibres d'esbossos. Però, així com abans feia una fotografia d'un tema i era allò, ara em dedico més a observar el que vull pintar i intentar entendre-ho, reproduir-ho de la manera més orgànica i natural possible. I, a partir d'allà, que vagi creixent el quadre. Després, el contorn moltes vegades no s'acaba assemblant a la imatge real, sinó a on et porten aquests detalls i com et van estructurant el quadre.

Has fet projectes il·lustrant algun text, alguns llibres duen la teva obra a la portada, vas dissenyar també un cartell de fires, etc. Consideres que és important la presència de l'art en aquests àmbits, fora del circuit pròpiament artístic?
A nivell personal sí perquè, quan estàs amb la dinàmica

El procés comença amb l'abstracció i és a mesura que es va construint que vaig cap a una certa realitat

de la teva obra, de vegades necessites que el cervell estigui durant algun temps en una altra història, per netejar una mica. I d'altres projectes diferents, de vegades inclús també t'aporten a l'obra. Vas refrescant una mica el cervell i així també agafes perspectiva respecte del que estàs fent. A la que t'apartes un moment i tornes a entrar, ja tens una altra perspectiva.

Tens algun projecte previst que surti de l'habitual? Algun encàrrec o un festival on participis properament?
Ara estic centrat en la continuació d'aquesta última exposició, a veure cap a on evoluciona. Ja he fet diversos estudis, ja tinc algunes idees de cap a on pot tirar la cosa però encara no sé què passarà.

D'altra banda, treballar amb una obra diferent fa que no necessitis més entreteniments...
I més quan has de tornar a començar. Quan estàs al mig del procés és diferent, perquè t'ajuda a desconnectar una mica, però ara estic només centrat en això. Tinc un projecte a molt llarg termini que és fer un llibre de coses no relacionades amb la pintura; faig fotomuntatge, collage, gravat, música instrumental... La idea és fer un llibre amb d'altres històries que no tenen res a veure amb la pintura però que també conformen la meva personalitat.

I a aquestes altres coses t'hi dediques amb regularitat?
Són coses molt puntuals. Quan estic treballant al dia a dia, se m'encén la bombeta amb alguna història i ho apunto en blocs de notes; després quan tinc temps la realitzo, però són capítols molt petits. Ja tinc un cúmul de coses diverses, inclòs algun curtmetratge per fer en animació, i tot això quan ho vegi clar ho vull fer tot en un pac. Però necessita molt de temps perquè no filtro res, per tant a les llibretes hi ha moltes coses que sovint no tenen cap interès, però que em porten a treballar en una idea que es pot tornar interessant.

Trobes que és propi de la personalitat artística tenir inquietud per explorar tots els llenguatges possibles?
Jo crec que l'artista ho necessita. És a dir, estàs lligat constantment a la pintura i la implicació és gairebé malaltissa, no desconnectes, la tens constantment al cap. És part de tu i no fas ni vacances, quan vas de vacances continues pensant en quins temes pots treure... Per això jo crec que és necessari tenir aquestes llacunes mentals per poder-te desintoxicar una mica de tota aquesta obsessió. Això m'ajuda a destensar.

Però és curiós que destenses sense abandonar els llenguatges creatius, artístics...
És clar, jo diria que el factor artístic ja és intrínsec però per desconnectar penses en com aplicar-lo a d'altres coses.

Quina relació tens amb l'art, quina concepció en tens? Li trobes un paper rellevant, una funció concreta en la vida, en la societat?
Al final és a nivell personal, és la teva visió. Tu no pots pretendre que el que estàs fent connecti amb altra gent; és clar, això ja no depèn de tu. Però el cert és que quan ho fas, tot el que hi aboques i el que hi aportes pretens transmetre-ho. Aquesta és la voluntat. Després les interpretacions ja depenen més del públic. Però sí que tu mires de posar-hi tota aquesta càrrega, aquesta forma d'involucrar-se; donar-li la càrrega a la pintura i esperar que tot el que hi has posat arribi. I per això, com dèiem abans, com que anteriorment ja havia perdut aquest grau d'implicació amb el que feia, evidentment no pots pretendre que allò connecti amb la gent, si no hi has posat el màxim de tu. Que després igualment potser no pots connectar-hi, encara que t'hi involucris; però almenys tu has fet el que creus necessari perquè allò pugui ser transmès a algú altre, que acabi arribant a qui arribi.

Hi ha algun espai on et faria il·lusió exposar-hi la teva obra? Tens algun objectiu en aquest sentit?
La veritat és que només m'interessa que el que faci tingui prou pes i prou qualitat per anar a qualsevol lloc. Això és el que més em preocupa, que el que estigui fent es defensi per si sol vagi on vagi l'obra. Encara que sigui una sala petita del meu poble, però

que jo sàpiga que l'obra que estic penjant té nivell.

I, més en general, des del punt de vista de l'actualitat, consideres que l'art gaudeix de bona salut, que hi ha prou espais de l'art o per a l'art? Que l'art respira i té cabuda en la societat?
És que jo crec que és més un problema d'educació, de l'art i en general. S'ensenya a les escoles, però s'ensenya història de l'art. Vull dir que no es tracta d'intentar lligar la gent jove amb el moviment cultural de la ciutat, o dels artistes en general; es dediquen més a repassar la història, però no ho veuen com una cosa natural, com una part de la seva vida. És com una cosa, no elitista, però separada de la vida. Per això jo crec que el que falta és això, que a l'ensenyament es potenciï aquesta sensibilització per la cultura en general. Tant per la música com per la pintura, o el que sigui. És una cosa que s'ha d'educar des de joves.

Trobes a faltar una educació de la sensibilitat?
Home, la sensibilitat és difícil d'ensenyar, però jo crec que posant-los-hi a davant, la gent hi connectarà més o menys, que almenys sàpiguen que allò existeix.

Per saber que és una part de la vida, que la cultura és una font de coneixement...
És clar, però és que la identitat dels pobles és sempre cultural, des dels inicis. I ara això està quedant, suposo que per l'accés que tenim a internet i les xarxes, una mica relegat. És clar, això és la cultura ara, i el moviment cultural ha quedat relegat a una cosa anecdòtica. Potser és molt exagerat, però vull dir que el consum d'imatges que tens per les xarxes socials és tan immediat que s'està banalitzant. I l'art és precisament una cosa pausada, a què s'ha de dedicar esforç i temps per entrar-hi. I a les xarxes, com que és tot tan volàtil, no es profunditza en res.

És a dir que s'accelera la forma de mirar, és tot molt més immediat...
És tot més immediat. Veus gent mirant una exposició i fan una volta amb cinc minuts i se'n van. Com si miressin el mòbil, anar passant imatges... I, en canvi, això requereix d'una implicació, d'intentar entendre el que estàs veient i fer un esforç. Res no et pot aportar si tu no fas un esforç previ.

I això implica una temporalitat, també.
Per això et parlava de l'ensenyament, que això s'ha d'educar. I més ara, als temps que vivim, que hi ha molta immediatesa. No pots esperar que t'ho donin tot fet, tu has de fer l'esforç per apreciar una cosa. Si després no t'aporta res, fantàstic. Però almenys que tinguis una pauta i uns mínims coneixements per intentar entendre el que estàs veient. Després ja depèn de cada individu.

No és que sigui una revolució pictòrica, és més aviat una revolució personal